

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 9.2. „Военно дело”, научна специалност 05.12.01 „Организация и управление на въоръжените сили”

Автор на дисертационния труд: кап. III ранг, инж. Валентин Симеонов Василев

Тема на дисертационния труд: “Анализ и оценка на заплахите за офшорната промишленост в националните морски пространства на Република България”

Рецензент: флот. адмирал, проф., д.в.н., инж. Боян Кирилов Медникаров

1/. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема.

Представеният дисертационен труд разглежда проблем, свързан с новата роля на ВМС на Р България при осигуряването на безопасността и сигурността на добива на енергоресурси от така наречената офшорна промишленост в националните морски пространства (НМП) на страната. Важността на тази дейност се обуславя от повишаващата се роля на тази индустрия в световната икономика¹. Безспорна тенденция в развитието на енергодобивната индустрия в глобален план е насочен към усвояване на дълбоководен добив на суровини. В този контекст съществуват очаквания за откриване на залежи със стопанско значение и в дълбоководната зона на НМП на страната.

Покоряването на морските дълбини, чрез внедряване на нови технологии в областта на дълбоководния добив, и усвояването на

¹ Макар след обявяването на т. нар. ценова война на енергийния пазар през пролетта на 2014 г. редица проекти, свързани с разработването на нови петролни и газови находища, да бяха замразени поради ниските текущи цени на петрола очакванията са тези затруднения да бъдат преодолен и на базата на съществуващия дефицит на енергоресурси в глобален мащаб офшорната индустрия да продължи своето възходящо развитие. – Бел. авт.

офшорната зона, е свързано с посрещане на предизвикателства за сигурността, безопасността и екологията. Геополитическата обстановка в региона на Черно море на фона на благоприятните перспективи за добив на нефт и природен газ в НМП на Р България, създава условия за проявяване на редица предизвикателства към търсене на подход за формиране на стабилна и предвидима среда на сигурност и безопасност.

В тази връзка актуалността на проблема в представения дисертационен труд се заключава в необходимостта от определяне на ролята на ВМС на Р България в процеса на формиране на стабилна и предвидима среда на сигурност и безопасност за развитие на офшорната промишленост в НМП. Тази роля излиза на преден план поради дефицит на адекватни на измененията в средата сили, средства, способности и процедури за защита на офшорни съоръжения от други институции, имащи ангажименти, свързани със защитата на морския суверенитет на страната.

Степента и мащабът на актуалността на разглеждания проблем в дисертационния труд се определят от дефицита на подходяща теория и практика в национален мащаб за използването на ВМС на Р България при осигуряването на сигурността и безопасността на офшорната промишленост в НМП.

В този смисъл темата на предложения дисертационен труд е актуална. Тя има не само теоретична, но и подчертано научно-приложна значимост и поради факта, че докторантът обосновава и практически решава концептуални и организационни въпроси, свързани с изследваната проблематика.

2/. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал.

Дисертантът познава задълбочено и многостранно състоянието на дефинирания проблем. Показателен за тази констатация е анализът на добре подбраните многобройни наши и чуждестранни теоретични източници (при разработването на труда са използвани 90 източници, от които 42 на български език, един на руски език и 47 на английски език). Анализът, на който те са подложени, е резултатен и подпомага изпълнението на поставените изследователски задачи. Дисертантът е успял да се ориентира в големия информационен поток, свързан с изследвания проблем и сполучливо да подбере онези от източниците, които помагат най-добре при решаването на поставените задачи.

Теоретичните извори са оценени от кандидата творчески от гледна точка на неговия професионален опит във ВМС на страната и участието му в различни щабни структури в хода на национални и с международно участие военноморски учения, в това число и с междуведомствен характер.

От дисертационния труд личи и личното отношение на кандидата към разглеждания проблем и наличието на творчески подход към работата за решаването му.

3/. Избраната методика на изследване дава ли отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методика за изследване включва различни изследователски подходи и осигурява постигането на поставените цел и задачи. В своето изследване авторът на дисертационния труд е приложил системния подход както и научните методи сравнение и логическият метод с неговите способности индукция, аналогия и абстракция за разкриване на ефектите от деструктивни въздействия при реализиране на заплахи и опасности. Сценарийният подход е приложен при проектиране на потенциални заплахи върху условията на средата в Черно море и разкриване на критични уязвимости в защитата на офшорната индустрия, а чрез синтез и моделиране са представени реактивни и проактивни управляващи въздействия от ВМС. Проучени са публикации, отразяващи тенденциите в развитието на военноморската теория и морската сигурност, обработени чрез метода на съдържателния анализ.

При формулирането на научния проблем правилно са разкрити съставните му подпроблеми, като приетата научна цел и съставните ѝ задачи са обвързани с конкретната проблематика на разработката. Предметът на изследване, а именно *„способностите на ВМС за реализиране на адекватни на условията в средата проактивни или реактивни действия за осигуряване на безопасност на офшорната промишленост в НМП на Р България”* е разработен в необходимата дълбочина и в коректно определени граници на изследването. Изследователските задачи на разработката са декомпозирани целесъобразно и са решени в необходимата степен за достигане на поставената цел.

4/. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Аналитичната характеристика на основната част на дисертационния труд е основание за положителна оценка както на достоверността му, така и на актуалността на приносите му. В структурен аспект той се състои от увод, три глави, обобщени изводи от решаването на изследователските задачи, заключение, списък на използваната литература и седем

приложения с общ обем от 298 страници. Съдържанието е представено в ясна логическа последователност и е подкрепено от коректни изводи, които напълно обслужват целта на изследването и начина на изложение на тезата.

В първата глава в хода на решаването на първата научноизследователска задача *„Да се разкрият и систематизират предизвикателствата при защита на офшорната промишленост от ВМС”* е проведено задълбочено изследване на предизвикателствата при защита на офшорната промишленост, като е отчетена спецификата в НМП на Р България. Според заложените параметри за развитие на способности на ВМС до 2020 г., са систематизирани заплахите и опасностите.

Получените резултати по първа задача са свързани с разкриване на:

1. обособяването на предизвикателства при защита на офшорната промишленост от ВМС в правен аспект, определяне на мястото на ВМС сред компетентните институции при гарантиране на устойчива среда на сигурност и безопасност, както и повишаване на познаваемостта на процесите в офшорната зона в интерес на защитата на офшорната промишленост от ВМС:

2. необходимост от осъществяване на военноморско въздействие върху заплахите за сигурността на офшорната промишленост;

3. систематизиране на заплахите за офшорната промишленост е направено според факторите, влияещи на формирането им, въздействието върху средата за сигурност във времево-пространствен аспект и произтичащите от възложените мисии на ВМС задачи.

4. защитните дейности на ВМС трябва да бъдат в унисон с дейността на другите компетентни ведомства, гарантиращи националните интереси в ИИЗ;

5. дисбаланс в разпределението на компетентните морски институции, като се наблюдава пренасищане със сили в ТМ и на практика липса на сили в ПЗ и ИИЗ.

6. мястото на ВМС в защитата на офшорната промишленост и използването в контекста на мисия *„Отбрана”* и мисия *„Принос към националната сигурност в мирно време”* и произтичащите от тях задачи.

Във втората глава в хода на решаването на втората научноизследователска задача *„Да се изследват условията за различимост на заплахите при мониторинг и чувствителността на измененията в състоянията на средата при възникване, еволюция и реализация на заплахата или опасност”* са изследвани проявленията на риска, заплахите и опасностите в офшорна среда. Определена е чувствителността на изменението на условията на средата и функционирането на обектите при реализиране на заплахата или опасност. Изследвани са възможностите за оптимизиране на управлението на сигурността чрез адаптиране на

управляващото въздействие към еволюцията на заплахата и свързаните с това фактори време и пространство.

Получените резултати по втора задача са обособени по направления, както следва:

1. Идентифицирането и класифицирането на заплахата се извършва след откриване на индикации за изменение в състоянието на средата.

2. Определянето на чувствителността при регистриране на настъпващите изменения в състоянието на средата и ефекта върху функционирането на офшорен обект е важно условие за достигане до състояние на управляемост на защитата от ВМС.

3. Управлението на сигурността на офшорен обект може да се подобри с формиране на зони за сигурност - бариери пред безпрепятствената реализация на заплахата.

4. Обособяването на пределни граници способства за своевременно откриване на заплахата или опасност, проследяване на еволюцията и началото на действие върху обекта.

В третата глава в хода на решаването на третата научноизследователска задача „*Да се изготви логическа структура на план за управление на защитата от ВМС на нефто-газодобивни офшорни съоръжения*” е предложен план за управление на защитни дейности, в който е използван модел на алгоритъм за управление на защитата от ВМС. Разкрита е взаимосвързаността между защита на офшорен обект в реално време, симулирането на защитата във виртуална среда и подготовката на кадрите в симулирани условия, близки до реалността. Предложени са насоки към подобряване на подготовката на офицери от ВМС, които притежават необходимата теоретична подготовка за изпълнение на задачи по защита на офшорни обекти. Това е в пряка връзка с изискванията към адаптиране и поддържане на способности от ВМС за защита на офшорната промишленост.

Получените резултати по трета задача са обобщени както следва:

1. Планът за управление на защитата от ВМС има потенциал да поддържа изпълнението на фазите „Разузнавателна подготовка на оперативната среда и планиране на операцията” и „Подготовка на силите, включваща формиране и непосредствена подготовка за мисията” при защита на офшорен обект.

2. Управлението на сигурността и безопасността налага прецизиране на подготовката, което да допълва и разширява задачите на ВМС в унисон с тенденциите в развитието на средата на сигурност и безопасност.

3. Самоусъвършенстващият се алгоритъм за защита на офшорен обект става приложим в практиката, когато се обвърже с конкретни сценарии.

4. Измененията в условията на офшорната среда, причинени от изграждането на добивни съоръжения и от проекцията на регионални

фактори за сигурността, налагат оптимизиране и адаптиране на подготовката на личния състав на ВМС за изпълняване на задачи по борба с тероризма в НМП и защита на офшорната промишленост.

5. Използването на симулации, обвързани с добиване на информация за средата и процесите в реално време от района на операцията, както и използването на поддържаща командването и управлението комуникационна система, дава възможност от плавно преминаване от тренировъчен режим, през режим на проиграване на вероятен сценарий до фактическо управление на защитата на офшорен обект в реална ситуация.

5/. Научните или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

Получените научни резултати са основание да бъдат формулирани следните съществени научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

Научни приноси:

1. Разкрити и систематизирани са вероятни заплахи за офшорната промишленост и околната среда, фактори за формиране на заплахи и уязвимости на нефто-газодобивни обекти, адаптирани към условията на средата в Черно море.

2. Прецизирани са термините при управление на защитата на офшорната промишленост. Обогатено е съдържанието на термина МКИ, като са обхванати и нефто-газодобивни съоръжения в НМП.

Научно – приложни приноси:

1. Надграден и адаптиран към условията на морската среда е НОРД-когнитивния цикъл.

2. Извършена е оценка на възложените мисии и произтичащите задачи на ВМС, в контекста на които ВМС реализира защитни дейности.

3. Предложен е модел за стандартни процедури за работа на щаба, базирани на итерационен алгоритъм за анализ и оценка на заплахи и опасности.

4. Предложена е логическа структура на план за управление на защитата на офшорен обект, като са идентифицирани задачи и дейности на ВМС.

В крайна сметка е поставено началото на създаването на концептуална рамка за използването на ВМС на Р България при осигуряването на сигурността и безопасността на офшорната промишленост в НМП.

6/. Може ли да се оцени в каква степен дисертационния труд и приносите представляват лично дело на дисертанта?

Може да се направи оценката, че предлагания дисертационен труд и достигнатите приноси са лично дело на дисертанта. Голяма част от разглежданите идеи, подходи и решения са оригинални разработки или са нова интерпретация на известни такива с отчитане на променящите се условия и фактори.

7/. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са отпечатани. Какво е отражението им в науката – използване и цитиране от други автори и пр.?

Резултатите от дисертационния труд са публикувани достатъчно добре, като по него авторът има 5 самостоятелни публикации, четири на български език и една – на английски език, публикувани в Годишник на Факултет командно-щабен на ВА "Г. С. Раковски" (1), Морски научен форум (1), Сборник доклади от международна научно-практическа конференция „Съвременни технологии в офшорната индустрия“ (1), Сборник доклади от конференция "Технологии и наука за устойчиво морско развитие" (1) и "Mircea cel Batran" Naval Academy Press, (1).

Нямам информация те да са цитирани от други автори.

Считам, че е необходимо в по-голяма степен да се търси популяризиране на изследването, с цел прилагането му в практиката на ВМС, което може да се достигне чрез изнасяне на резултатите в международни специализирани военноморски публикации и въвеждането му в практиката на обучението на бъдещите военноморски офицери.

8. Резултатите от дисертационния труд използвани ли са вече в научната и социалната практика? Има ли постигнат пряк икономически ефект и пр.? Документи, на които се основава твърдението.

В процеса на разработване на дисертационния труд, к-н III р. Валентин Василев участва в работата по изпълнението на проект "Интегрирана информационна система за поддръжка управлението на бреговата зона" с разработване на описанието на офшорен сондажен обект, и в проект "Анализ, оценка и препоръки по съществуващата схема за разделно движение" с разработване на съществуващите предимства, недостатъци и на тази основа формиране на препоръки за усъвършенстване на съществуващата схема за разделно движение по установените физико-географски параметри и разпределение по функционални зони на използване на Националните морски пространства.

9/. Мотивирани препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси: какво и къде да се внедри?

Резултатите от изследването са приложими в процеса на подготовка на формированията от ВМС за защита на обекти от офшорната промишленост, във връзка с възникване на задачи по гарантиране на сигурността на море. Целесъобразно е те да бъдат използвани при проиграване и потвърждаване на приложимостта на план за сигурност на офшорен обект. Резултатите могат да намерят приложение в процеса на обучение на курсанти и специализанти във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“, както и на магистри по специалността „Организация и управление на опертивно-тактическите формирования на ВМС“ на ВА „Г. С. Раковски“.

10/. Авторефератът направен ли е съгласно изискванията, правилно ли отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд?

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и адекватно отразява основните положения и научни приноси на дисертационния труд.

11/. Критични бележки по дисертацията, включително и по литературната осведоменост на кандидата.

В предлагания дисертационен труд са *допуснати някои пропуски*:

- не са разкрити в достатъчна степен конкретните базови сценарии, като основа на разработването на единен план за защита на офшорни обекти;

- не е разкрито в достатъчна степен разпределението на формирането, изграждането и поддържането на способностите, включително конкретните необходими сили и средства на различните ведомства в защитата на офшорни обекти. Това разпределение в изводна форма трябва да влезе под формата на препоръки в изпълняваните стратегически прегледи за развитие на необходимите способности от заинтересованите отговорни ведомства

Ограниченият обем на представения дисертационен труд допуска съществуването на подобни пропуски, но биха могли да се посочат в поставените ограничения към изследването. Същевременно допуснатите пропуски не се отразяват върху значимостта на приносите на дисертационния труд и в известна степен могат да бъдат разглеждани като насоки за бъдещо развитие на изследванията в тези направления.

12/. Други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение.

Докторантът е отчетел направените от мен препоръки в заключителния период на подготовка на работата си и е представил стегнато изследване с ясно формулирани проблеми, цели и начини на достигането им.

13/. Заключение с ясно становище да се даде или не научна степен.

Отчитайки актуалността на научния проблем, изследван от кап. III ранг, инж. Валентин Симеонов Василев в дисертационния труд "Анализ и оценка на заплахите за офшорната промишленост в националните морски пространства на Република България", неговия обем и качеството на постигнатите научни резултати, считам, че той представлява завършено научно изследване. Разработката несъмнено има научни и приложни приноси и съответства на изискванията на ЗРАС и Правилника за неговото прилагане за получаване на образователна и научна степен "доктор".

В тази връзка, давам положителна оценка за представения труд и убедено предлагам на уважаемото жури да присъди на кап. III ранг, инж. Валентин Симеонов Василев образователната и научна степен "доктор" по професионално направление 9.2. „Военно дело“, научна специалност 05.12.01 „Организация и управление на въоръжените сили“.

РЕЦЕНЗЕНТ:

флот. адмирал, проф., д.в.н.

МЕДНИКАРОВ

гр. Варна
28 декември 2016 г.